

США, де існує особливий підрозділ – відділ з вивчення поведінки. Одним із напрямків діяльності цього підрозділу є консультування з питань пошуку злочинців і складання їх криміналістичних профілів.

Також проблемами профайлінгу займається Академія поведінкового профайлінгу (Academy of Behavioral Profiling), яка об'єднує профайлерів, що проводять приватні розслідування, і має розвинену мережу представництв у країнах Європи. Одним з основних напрямів діяльності даної організації є навчання профайлінгу.

Таким чином, криміналістичний профайлінг (криміналістичне профілювання) – сукупність спеціальних знань, основу яких складають психологічні методи та методики аналізу та прогнозування поведінки особи, що дозволяють на підставі вивчення слідової картини на місці події скласти психологічний профіль злочинця з метою його розшуку. Якісно складений криміналістичний профіль ймовірного злочинця значно звузить коло підозрюваних осіб, оскільки буде містити інформацію про тип особистості, стать, вік, соціально-демографічні ознаки, професійні навички, уподобання, кримінальний досвід, тощо. Тому, можна дійти висновку, що володіючи даними про особистісні та поведінкові особливості злочинця, спосіб його життя і способах реагування в різних ситуаціях, профайлер може змоделювати ситуацію, в якій ймовірність виявлення і затримання злочинця буде максимально високою.

Список використаних джерел:

1. Александров Д.О., Кондратьев Я.Ю. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції. Психологічне забезпечення переговорної діяльності: навч.-метод. посіб. Част. 3-я, Київ, 2003. 124 с.
2. Давидова О.В. Проблема профайлінгу в переговорах з особами, які захопили заручників. Юридична психологія 2017. № 1(20). URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpr> 2017 1 12.
3. Дідковська-Бідюк М.В. Профайлінг як метод профілактики протиправних дій. Юридична психологія 2017. № 2 (21). URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://elar.nCu>.

Забродська Людмила Анатоліївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю
«Право» навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

4 жовтня 2019 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства», який торкнувся і нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності.

Цим Законом запроваджені нові правила призначення експертизи. Нові зміни передбачають дозвіл слідчим і прокурорам знову самостійно призначати експертизи без звернення до слідчого судді, а стороні захисту (адвокатам) – самостійно залучати експертів. Законом також скасовується державна монополія на проведення судових експертиз у кримінальних провадженнях.

Не можна не відзначити позитивний аспект прийняття цього Закону, який значно полегшив діяльність як органів досудового розслідування, так і судових експертів, проте не всі проблеми були вирішені і заслуговують окремої уваги.

Наприклад, як новою, так і попередніми редакціями частини 1 статті 242 Кримінального процесуального кодексу України не передбачено призначення експертизи за клопотанням потерпілого. У вказаній статті та в статті 243 Кримінального процесуального кодексу України «Порядок призначення експертизи» не враховано ту обставину, що правозахисну діяльність слідчого судді (суду) на стадії досудового розслідування необхідно переорієнтувати на забезпечення невід'ємних прав потерпілого.

Потерпілий не є стороною кримінального провадження за виключенням випадку, коли він реалізує своє право підтримувати обвинувачення в суді у разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення. При цьому він не наділений правом самостійно клопотати перед слідчим суддею про призначення експертизи на стадії досудового розслідування [2, с. 114–115].

Отже потерпілий, не зважаючи на те, що відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України належить до сторони обвинувачення, не має права самостійно ініціювати залучення експерта для проведення експертизи. Він може скористатися лише правом на заяву клопотання про залучення експерта, яку подає прокурору чи слідчому.

Таким чином ми маємо колізію окремих норм Кримінального процесуального кодексу України, що істотно обмежує право потерпілого як учасника кримінального провадження і суб'єкта доказування активно впливати на хід досудового розслідування у змагальному процесі [1, с. 242].

У результаті аналізу положення законодавства щодо залучення експерта в кримінальний процес існують такі проблемні питання як:

- 1) відсутня детальна регламентація порядку залучення експерта, зокрема, не названо вид та форму процесуального документа, яким може бути призначено судову експертизу самостійно стороною захисту;

- 2) сторона захисту не може відповідно до ст. 70 Кримінального процесуального кодексу України, попереджати експерта про кримінальну відповідальність за давання неправдивого висновку. Таким чином, порушується принцип рівності сторін перед законом, а про втілення принципу змагальності взагалі не можна говорити [2, с. 118].

Слід також звернути увагу й на те, що за чинним законом (ч. 3 ст. 307 і ст. 309 Кримінального процесуального кодексу України) ухвала слідчого судді за результатами розгляду клопотання про залучення експерта оскарженню не підлягає. Вважаю, що норми закону, які обмежують право на оскарження ухвали слідчого судді істотно погіршують становище як потерпілого, так і сторони захисту і, в окремих випадках, можуть сприяти виникненню корупційних правопорушень. Тому вони мають бути скасовані, а зазначеним учасникам процесу поновлено право на оскарження ухвал слідчого судді до апеляційного суду[3, с. 87].

Крім того, вважаю за доцільне використання єдиної термінології за текстом Кримінального процесуального кодексу України, оскільки в ньому щодо експертизи застосовуються різноманітні словосполучення: то «доручення проведення експертизи», то «залучення експерта», то «призначення експертизи». Краще у всіх випадках щодо відповідної ухвали використовувати єдиний термін – «про призначення експертизи».

Викликає сумнів і те, що законодавець у вказаній новій нормі називає договір – підставою для проведення експертизи. Адже договір з експертом чи експертною установою у разі проведення експертизи на замовлення інших осіб, може бути підставою для її оплати, а процесуальні кодекси як підставу для проведення експертизи вказують на замовлення сторін у справі. Це питання потребує уточнення [2, с. 116–117].

Таким чином, аналіз норм чинного законодавства дозволяє дійти висновку, що необхідним є вдосконалення національного законодавства шляхом усунення колізій та прогалин, а також його чіткого унормування з метою оптимізації судово-експертної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Омельчук Л.В., Пацало Л.В., Карпюк І.С. Проблеми нового законодавчого врегулювання судової експертизи. *Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 85-річчя доктора юридичних наук, професора Ніни Іванівни Клименко*. 2018. С. 242–243.
2. Сімакова-Єфремян Е.Б. Деякі проблемні питання застосування нових норм з питань призначення та проведення судової експертизи. *Вісник ОНДІСЕ*. 2018. Випуск 3. С. 114–119.
3. Ляш А.О. Призначення та проведення експертизи: питання удосконалення кримінального процесуального закону. *Сучасні криміналістичні експертизи в розслідуванні злочинів: матеріали кругл. столу*. 2015. С. 85–88.